

Vindelns folkhögskola lämnar följande yttrande över Folkbildningsutredningens betänkande Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42).

Betänkandet syftar till att förbättra och modernisera folkbildningen i Sverige för att möta dagens samhällsutmaningar, vilket är en positiv och viktig ambition. Det finns dock flera aspekter som bör övervägas för att säkerställa att folkbildningen inte förlorar sin särprägel och effektivitet på grund av överdriven styrning och administration.

Demokratiuppdraget

Vi anser att statens nya mål för folkbildningspolitiken ska omfatta arbetet med att främja, stärka och utveckla demokratin.

Det fjärde delmålet bör kompletteras med en formulering som uttryckligen benämner folkbildningens demokratifrämjande betydelse.

Utjämma utbildningsklyftor

Det är olyckligt att ersätta formuleringen "utjämma utbildningsklyftor" med "livschanser" (kapitel 10). Det finns en sammanblandning av begreppen bildning och folkbildning som inte är gynnsam.

Bildning handlar om en (individuell) resa för att växa som människa och förstå sig själv och sin omvärld. Folkbildningen är den organiserade formen av bildning, som bedrivs kollektivt och med syfte att stärka demokrati, samhällsengagemang och individens möjligheter att delta i samhällslivet. När man blandar ihop dessa begrepp alltför mycket finns det en risk att aktörer som organiserar bildningsprocesser blir irrelevanta.

Begränsad styrning och byråkrati

En av folkbildningens styrkor är dess möjlighet att snabbt anpassa sig till samhällsförändringar och lokala behov utan att vara tungt belastad av byråkrati och administrativa krav. För mycket statlig styrning kan motverka denna flexibilitet och göra folkbildningen mindre effektiv och engagerande. Det är därför avgörande att eventuella nya styrnings- och uppföljningsstrukturer är lätta och minimala, så att folkbildningens huvudfokus kan fortsätta vara på deltagarnas utveckling och lärande.

Suveränitet och autonomi för folkhögskolor

Folkhögskolorna har en särskild roll inom folkbildningen och bör inte styras som traditionella skolor. Deras frihet att utforma pedagogiska metoder och innehåll efter sina egna övertygelser och deltagarnas behov är en grundläggande del av folkbildningens själ och framgång.

Om folkhögskolorna styrs för strikt riskerar de att förlora denna särart, och därmed även sin attraktionskraft för dem som söker en alternativ utbildningsform till det mer formella skolsystemet.

Balans mellan uppföljning och pedagogisk frihet

Det är förståeligt att resultat och effekter bör mätas för att säkerställa kvalitet och effektivitet. Samtidigt behöver dessa mätningar utformas med respekt för folkbildningens specifika pedagogiska frihet. Fokus bör ligga på att mäta långsiktiga samhällsnyttor och deltagarnas personliga utveckling snarare än detaljerad, kvantitativ måluppfyllelse.

Att försöka mäta folkbildningen utifrån samma indikatorer som andra skolformer riskerar att snedvrída verksamheten och dess innehåll.

Undvik för mycket administration

För mycket administration riskerar att ta resurser från den huvudsakliga utbildningsverksamheten och kan dessutom skapa en arbetsmiljö som är mindre attraktiv för både personal och deltagare.

Genom att hålla de administrativa kraven på en rimlig nivå bevaras folkbildningens resurser för pedagogiskt arbete och direkt stöd till deltagarna.

Respekt för folkbildningens unika roll i samhället

Folkhögskolor och andra folkbildningsaktörer spelar en viktig roll i att främja demokrati, kritiskt tänkande och personlig utveckling på ett sätt som vanliga skolor inte kan eller är tänkta att göra.

Det är därför viktigt att bevara den unika plats som folkbildningen har i det svenska samhället och inte pressa den in i samma strukturer och regler som andra skolformer.

Sammanfattning

För att verkligen stärka folkbildningen bör staten stödja, men inte överkontrollera. Genom att ge folkhögskolor och andra folkbildningsinstitutioner frihet att utforma sitt arbete utifrån deras egenart, kan de fortsätta att vara flexibla, inkluderande och engagerade i att skapa mervärde för både deltagarna och samhället i stort.

Vi tillstyrker betänkandets förslag och bedömning att självförvaltningsmodellen ska behållas. Man slår därmed vakt om en tradition om fri och frivillig folkbildning och om armlängds avstånd från staten. Vi delar utredningens bedömning om att

folkbildningen bäst verkar tillsammans i ett sammanhang av samarbete, synergi och samförstånd.